

001	66	26	96	96	36	26	06	98	52	69	27	55	48	36	13	07	1	0
100	98	96	94	92	90	88	80	70	60	55	50	45	40	30	20	15	10	8

MAASEUDUN TULEVAISUUS

Maa- ja metsätaloustuottajajärjestön äänenkannattaja – Perustettu 1916

Kauppa tarvitsee myös pientuottajia

Hallitus pyrkii edistämään päivittäis-tavarakaupan kilpailua ja turvaa-maan etenkin pienten elintarvike-yritysten asemaa uudella lailla. Eduskunnan maa- ja metsätalous-valiokunta puolsi huhtikuussa kilpailulain muutosta, joka asettaa yli 30 prosentin markkina-osuuden omaavat päivittäistavarakaupan ketjut automaattisesti määräävään markkina-asemaan. Lakimuutoksella pyritään rajoittamaan kilpailua estävät kauppatavat. Käytännössä muutoksella halutaan puuttua S- ja K-ryhmien hallitseviin markkina-asemiin suomalaisessa päivittäistavarakaupassa. S-ryhmän osuus kaupasta on 45,6 ja K-ryhmän 34,7 prosenttia.

Kaupparyhmät ovat vastustaneet laki-muutosta näkyvästi. Keskon pääjohtaja Matti Halmesmäki arvioi tuoreessa Keskon yhteis-kuntavastuun raportissa, että lakimuutos ”rajoittaisi reilua kilpailua, nostaisi hintoja, supistaisi valikoimia ja lisäisi tuontia”.

S-ryhmän valikoimajohtaja Ilkka Alarotu on puolestaan todennut, että nyt ollaan säätä-mässä lakia, joka estää suomalaisen lähiruuan suosiimin.

Pelottelua tai ei, mutta lainsäätäjän pitää taata, että yksittäiset kauppiat voivat hankkia valikoimiinsa paikallisia tuotteita ja suomalaiset kuluttajat saavat arvostamaansa lähiruokaa myös jatkossa.

Asialla on iso merkitys maaseudun pienille lähi- ja luomuruuan tuottajille, sillä paikalliset ostot ovat lisääntyneet selvästi viime vuosina.

K-kauppiaat ostivat viime vuonna suoraan maakuntien paikallisilta toimittajilta yhteensä 586 miljoonalla eurolla, kun pari vuotta aiemmin ostojen arvo oli 537 miljoonaa euroa.

Myyös tiukasti ketjuohjatussa S-ryhmässä paikallisten tuotteiden myynti kasvaa kovaa vauhtia.

Esimerkiksi Pohjois-Savossa toimiva Osuuskauppa PeeÄssä osti omalta alueeltaan päivittäistavaraa paikallisilta tavarantoimittajilta liki 30 miljoonalla eurolla viime vuonna. Lähiruuan myynti kasvoi kymmeneksen.

Pientuottajille paikalliset marketit myynti-kanavana voivat olla elinehto, mutta yhtä lailla kauppojen menestys rakentuu tänä päivänä yhä enemmän paikallisuuden ja lähiruuan varaan.

Sopii epäillä, onko ketjuilla ja etenkin yksittäisillä kauppiailla varaa menettää tämä valttikortti.

Liikaa tulkittavaa

Maatalouden ja vesistöjen suhdetta määritellään Suomessa ja EU:ssa kymmenillä, ellei sadoilla säädöksillä. Siksi ei ole yllättävää, että kahdessa peräkkäisessä Maaseudun Tulevaisuudessa (MT 10.5. ja MT 13.5.) on isot uutiset säädöksien vaikeista tulkinnoista.

Viime perjantaina kävi ilmi, että tuoreessa vesilaissa pelto- ja metsäojituksia koskevaa maanomistajan ilmoitusvelvollisuutta tulkitaan epäselvin ja epäyhtenäisin perustein. Maanantain MT puolestaan kertoi, kuinka Suomen ympäristökeskuksen uomarekisteri tuo viljelymaille sellaisia ”vesistöjä”, joista ei aiemmin ole ollut tietoaakaan.

Molemmat tapaukset ovat ikäviä viljelijän oikeusturvan kannalta. Vaikka oikeudet käytännön ratkaisuissa huomioitaisiinkin, ei epäselvää ja tulkintoiltaan vaihtelevaa hallintoa voi pitää hyvänä hallintona.

Viime vuoden alusta maanomistajan on pitänyt tehdä ”muusta kuin vähäisestä” ojitukselta ilmoitus alueen elykeskukseen. Ilmoituksen perusteella elykeskus on puolestaan pohtinut, pitääkö ojitukselle hakea

Lähiruoka on yksi kaupan myyntivalteista nykyisin.

Suuret suomalaiset elintarvikeyritykset ovat pärjänneet kaupan kanssa pientuottajia paremmin, eikä suunnitteilla oleva laki-uudistus merkittävästi muuttane niiden asemaa nykyisestä.

Kaupan peloteltu tuonnin kasvulla rokottanee kuitenkin myös suuryrityksiä.

Kaupan edustajien mukaan tuonti lisääntyy, kun kotimaisten tuotteiden kallistuminen syö niiden kilpailukykyä tuontituotteiden kanssa. Tuonnin kasvattamiseen kauppa pyrkii kuitenkin aktiivisesti myös omilla toimillaan.

Kesko julkisti hiljattain suunnittelevansa uutta kaupan omaa merkkiä. Sen olisi tarkoitus olla laadultaan Pirkan veroinen elintarvike-tuotesarja, mutta sen tarjonta koottaisiin pääosin kansainvälisen hankinnan kautta. ”Hyvää, jopa kotimaista laadukkaampaa mutta suomalaistuotteita edullisempaa”, Halmesmäki arvioi huhtikuussa.

Molemmat suuret kaupparyhmät ovat julkisesti kertoneet haluavansa tehdä työtä vastuullisuuden kehittämiseksi eturintamassa.

Tätä työtä ei kannata murentaa vastuutomilla ja mahdollisesti kauaskantoisillakin ratkaisuilla, sillä suomalainen ruokaketju tarvitsee yhä tiiviimpää yhteistyötä pelloita pöytään.

Kauppojen menestys rakentuu yhä enemmän paikalli-suuden ja lähiruuan varaan.

erikseen lupa aluehallintovirastosta. Ojituksen ”vähäisyys” on määritelmänä täysin tulkinnanvarainen. On hyvä, jos tämä tulkinta jätetään maanomistajalle, mutta siihen tulkintaan pitäisi hallinnonkin sitten sitoutua.

Uomarekisterin ongelma liittyy puolestaan siihen, että maataloustukien valvontaa ohjaava Maaseutuvirasto on ottanut virheitä sisältäviin rekisterin valvontatyökalukseen. Rekisteriin kirjatut uomat katsotaan Mavissa vesistöiksi, joiden varjelemiseksi viljelijä on sitoutunut monien määräysten noudattamiseen.

Suomen ympäristökeskuksen mukaan koko rekisteriä ei pitäisi käyttää maatalouden vesiensuojelun valvontaan. Mavi puolestaan vaatii Sykeä korjaamaan rekisterinsä.

Viljelijää hirvittää, tuleeko hän jälleen tietämättään rikkoneeksi viljelytukien ympäristö-ehjoja. Kyse on paitsi hallinnollisesta vaivasta, myös viljelijän tuloista.

Lääkkeeksi epäselviin tapauksiin tarjotaan paikallista tulkintaa. Se on hyvä lääke, mutta vaatii tulkitsijalta toimivaa maalaisjärkeä.

Voidaanko sellainen ylellisyys taata?

Päätoimittaja
Lauri Kontro
Toimituspäälliköt
Jussi Martikainen
Tiina Taipale

VIERASYLIÖ

Perinnetieto on osa ympäristötietoa

Ympäristön seurantaan ja hoitoon tarvitaan nykyään yhä monipuolisempaa tietoa. Auto-maattinen aineistonkeruu esi-merkiksi automaattisesti veden-luontimitauksia tekevien antu-reiden avulla sekä kansalais-havainnointi ovat kustannus-tehokkaita keinoja täydentää aiempia seurantajärjestelmiä.

Esimerkiksi eläinkantojen seuranta on Suomessa aina ollut suurelta osin vapaaehtoisten havainnoijien varassa. Suoma-laisessa tekniikka- ja julkis-hallintopainotteisessa kulttuu-rissa ei kuitenkaan ole juurikaan osattu hyödyntää kansalaisten muunlaisia ympäristöön liittyviä havaintoja eikä perinnetietoa.

Perinnetiedon merkitystä luonnon ja ympäristön suoje-lulle korostettiin jo biologista monimuotoisuutta koskevassa yleissopimuksessa, joka solmit-tiin Rio de Janeirissa vuonna 1992.

Sopimuksen mukaan tulisi tukea kestävää biologisten luonnonvarojen perinteistä käyttöä sekä ylläpitää sellaisia perinteisiä elämämuotoja ja tietämystä, jotka ovat merki-tyksellisiä biologisen moni-muotoisuuden suojelun ja käytön kannalta.

Perinnetiedon arvon tiedos-tamisesta huolimatta sitä ei välttämättä rinnasteta tieteel-liseen aineistoon, ja sen katso-taan kuvaavan etenkin kansaa ja kulttuuria itseään, ei niinkään ympäröivää maailmaa.

Kansaa ja kulttuuria kuvaavaa etnografista tietoa sekä muuta ei-luonnontieteellistä aineistoa voi myös olla vaikea muuntaa

numeroiksi ja sitoa tarkkaan paikkaan ja aikaan. Tämä hankaloittaa sen yhdistämistä luonnontieteelliseen aineistoon ja tarkastelemista luonnon-tieteellisin menetelmin, joita ympäristön seurannassa pää-osin käytetään.

Teknisten haasteiden lisäksi perinnetiedon hyödyntämistä vaikeuttaa se, että sitä ei usein edes tunnisteta tiedoksi, etenkin jos se koskee nykyisiä ilmiöitä tai perinteisestä poikkeavia aiheita.

Perinnetiedoksi mielletään usein etenkin alkuperäiskanso-jen kulttuuriin tai esimerkiksi kansanlääkintään, uskomuksiin ja vanhoihin elintapoihin liittyvä tieto.

Suomalaisen maanviljelys-, kalastus- ja metsästyskulttuurin hiljainen tieto on kuitenkin yhtä lailla juuri tätä Rion sopimuksessa tarkoitettua perinnetietoa.

Viljelyyn tarvitaan kokemusta ja perinnetietoa

Ympäristöä koskevan tiedon käyttämisen ja tuottamisen kannalta keskeinen ryhmä ovat viljelijät, joiden ammatti, asuinpaikka sekä yleisesti koko elämäntapa kiinnittyvät kiinteästi maatalousympäris-töihin.

Viljelijöiden näkemyksiä ympäristöteknologiasta sekä elinalueensa luonto- ja ympä-ristöarvoista tutkitaan Turun yliopistossa Suomen Akatemian rahoittamassa hankkeessa Alueellinen kestävyys – eko-systeemipalvelut ja ympäristö-teknologia.

Ympäristön hoitoon tarvitaan yhä monipuoli-sempaa tietoa.

Kohderyhmänä ovat viljelijät, jotka osallistuvat Maa- ja elin-tarviketalouden tutkimuskes-kuksen (MTT) ja Suomen ympäristökeskuksen (Syke) koor-dinoimaan Maasää- ympäristöhavaintoverkostoon Karjaanjoen valuma-alueella Etelä-Suomessa.

Maasää-verkosto mittaa paikallissäätä sekä järvien ja jokien vedenlaatua, ja sen tuot-tama aineisto on käytettävissä lähes reaaliaikaisesti verkko-sovellusten kautta.

Tavoitteena on, että verkoston tuottama aineisto palvelee paitsi ympäristötutkimusta ja ympäristön seurantaa myös alueen viljelijöitä viljelystoimen-piteiden suunnittelussa.

Vaikka viljelijät tutkimuk-semme mukaan olivat melko tyytyväisiä Maasää-verkoston toimintaan, osa piti sen tuot-tamaa tietoa puutteellisenä ja osin jopa virheellisenä.

Lisäksi tiedontarpeet olivat yksilökohtaisia: niihin vaikut-tivat esimerkiksi tilan koko, peltolohkojen sijainti sekä tuotantosuunta.

Tutkimuksemme mukaan viljelijät suhteuttavat ympä-ristöteknologian tuottamaa tietoa muihin tietolähteisiin, ennen kaikkea perinteeseen ja kokemukseensa.

Omaa arviointikykyä ja tulkintaa tarvitaan esimerkiksi silloin, kun eri lähteistä saadut tiedot ovat ristiriidassa keske-nään tai kun fyysikaalista tai kemiallista tietoa täytyy tulkita biologisesti esimerkiksi arvioi-taessa sään vaikutusta eri kasvi-lajikkeisiin tai kasvitautien puhkeamiseen.

Osittain päätöksenteko viljelystoimenpiteiden suhteen sekä riskinarviointi perustuvat omaan havainnointiin, johon ei käytetä teknisiä laitteita. Esi-merkiksi säätilan voi tarkistaa keittiön ikkunasta tai pihalla ilman sen kummempia mitta-reita.

Päätöksenteko nojaa useisiin eri tietolähteisiin, ja maanvilje-lijät joutuvat punnitsemaan, kuinka paljon he antavat paino-arvoa perinnetietoon nojaavalle kokemukselle ja kuinka paljon uusille ympäristöteknologian tuottamille tiedoille.

Teknologia on käyttäjiä varten

Ympäristöteknologian käytet-tävyyden kannalta olennaista on ymmärtää ympäristön käytön ja hoidon sekä teknologian inhimillistä ulottuvuutta: miten viljelyyn liittyviä päätöksiä tehdään ja vastaavtko tekno-logiset ratkaisut viljelijöiden tarpeita.

Käyttäjien näkemyksiä tulisi hyödyntää jo uusien järjestel-mien suunnitteluvaiheessa, ja teknologiaa pitäisi pystyä edelleen muokkaamaan käyttäjäpalautteen perusteella. Viljelijöiden asiantuntemus ja perinnetieto vaikuttivat

siihen, miten he hyödynsivät Maasää-verkoston tuottamaa ympäristötietoa. Parhaimmil-laan tämä asiantuntemus voitaisiin sisällyttää seuranta-järjestelmään, jolloin se ei vain suodattaisi ulkopuolelta tulevaa tietoa käyttöä varten vaan myös tuottaisi uutta tietoa.

Lisäksi perinnetietoa pitäisi voida kehittää esimerkiksi uusien tutkimustietojen valossa – peltojen suojavyöhykkeiden biologinen monimuotoisuus sekä maaperän pieneliöiden lajirunsaus ovat esimerkkejä tekijöistä, joita perinnetieto ei kata.

Tuotettaessa ja otettaessa käyttöön uusia ympäristö-teknologioita maataloutta varten on tärkeää miettiä, miten pystytään keräämään, tallentamaan ja soveltamaan paikallisten asukkaiden näkemyksiä, kokemuksia ja perinnetietoa.

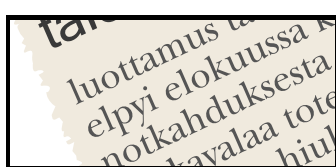
Jos tällaista kulttuurista tietoa opitaan yhdistämään luonnontieteelliseen seurantatietoon, pystytään kehittämään uudenlaisia seurantajärjestelmiä, jotka tukevat entistä paremmin alueellista kestävää kehitystä. Perinnetiedon keruu, käsitely ja hyödyntäminen yhdessä eri sidosryhmien kanssa ovat olennainen osa järkevää ympäristönsuojelupolitiikkaa.

MIA RÖNKÄ

MATTI KAMPPINEN

Rönkä työskentelee tutkija-tohtorina Alueellinen kestävyys -hankkeessa Turun yliopistossa ja Kampinen on Turun yliopiston dosentti ja Alueellinen kestävyys -hankkeen vastuullinen johtaja.

LEHTIKATSAUS

Brysselin ja Suomen kylväjät

Karjalainen muistaa pää-kirjoituksessaan viljelijöitä, joiden toimeentulon takaava ”kylvötyö” on käynnissä paitsi pelloilla, myös Brysselissä. ”Vaikka takana on sadekesä ja rankka syksy, monen viljelijän harteilla isot velat ja kaikilla raskas byrokraatin taakka, ke-vättä haistellaan jälleen kerran malttamattomana. Kysymys ei kuulu, kannattaako kylvää, vaan joko pelto kantaa.”

”EU- ja kansallisista tuista on tullut iso osa viljelijöiden koko-naistuloa. Tämän ovat vähitellen hyväksyneet niin viljelijät itse kuin kuluttajatkin.”

”Kylvötyötä tehdään siis paitsi pelloilla myös kotitoimistoissa ja Brysselissä. Kaikissa kolmessa pitää onnistua, jotta sadosta tulee hyvää!

Erityisesti tänä keväänä Brysselin kylvöjen osuus on merkittävä, sillä taas EU:n tuki-järjestelmää uudistetaan.” ”Toivottavasti maatalous-ministeri Jari Koskisen (kok.) otteet ovat napakampia kulis-seissa kuin julkisuudessa.”

Maalaisjärkeä ruokavalioon

Kaleva peräänkuuluttaa malttia muoti-ruokavalioiden seurattessa toisiaan.

”Proteiinipitoinen ruokavalio on viimeisin villitys, joka on saa-nut tutkimustietoiset kansalaiset valtaansa.”

”Ruokavaliossa suositaan maitotuotteita, lihaa, kalaa ja pähkinöitä. Proteiinitankkaus on tuttua urheilijoilla, jotka kasvattavat lihasmassaa.”

”Ruokavaliokeskustelu saa herkästi tunteet kuumenemaan, kun uutuuadieetteihin vannovat kertovat painonpudotuksensa onnistumisesta. Dieettikeskus-telu jakaa myös asiantuntijoita. Keskustelussa on ajoittain fanaattisia piirteitä.”

”Ihmiset ovat kiinnostuneita hyvinvoinnistaan ja etsivät keinoja, joilla pysyä kunnossa. Valinnoissa kannattaa silti säi-lyttää terve maalaisjärki. Moni-puolinen ravinto ja ylensyönnin välttäminen ovat valttia myös painonhallinnassa.”